

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

*Két hirdetés
margójára*

A Chevra elleni mozgalom össze-
omlott. — Stern Samuné ajándéka.
— Kutyahistória. — Schwer ist ein
Meschumed zu sein. — Az ujbpesti
templom ötven éves jubileuma. —
Restaurálták a fiúárvaházi templo-
mot. — Olvasom .. Nem olvasom ..
Szines riportok, — Hirek

AZ IZRAELITA SZÜNIDEI GYERMEK-TELEP EGYESÜLET KÉRELME. Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület igazgatósága a nyár beköszöntével nehéz feladat előtt állott, midőn a hozzá forduló nagyszámu szegény iskolás gyermek nyaraltatásáról kellett határozni. Az igazgatósága tagjai fájó szívvvel tekintettek a vézna és tápláléktalan gyermekek seregére és legjobban szerették volna mindannyiát nyaralni küldeni. De fájdalom, ezt az anyagi eszközök hiányában nem teheték, hisz még a legjobban rászorultak részére sem állottak az anyagi eszközök rendelkezésre. De ezuttal is biztak a jószívű emberek áldozatkészségében és a nagy gyerekseregből 600-at jelöltek ki nyaralásra.

E 600 gyermek nyaralásának költségei messze felülmúlták az egyesület rendelkezésére állott összeget s így most súlyos deficit előtt áll. Az élelmiszerek s egyéb költségek kiegyenlítése súlyos gondot okoz, de ezuttal is bizik nemeszívű jótevőiben, hogy e gondoktól az egyesületet meg fogja szabadítani és adományaival segítségére fog sietni.

Azért a most bekövetkezendő főünnep alkalmából azzal a kérelommal fordul hozzájuk, hogy adományaikkal — akár a templomban való felajánlás útján, akár közvetlenül tegyék lehetővé azt, hogy az egyesület fizetési kötelezettségeinek megfelelhessen, hogy az iránta való bizalom meg ne rendüljön és ezáltal zavartalan működését a szegény gyermekek javára továbbra is folytathassa.

Az egyesület igazgatósága meg van győződve arról, hogy kérelme az áldozatkész hittestvéreknél ezuttal is meghallgatásra talál és midőn az eddig tartott áldozatkészségért hálás köszönetmond, egyben a bekövetkezendő főünnep alkalmából minden egyes pártfogójának és támogatójának szerencsekívánatait nyilvánítja. **Kálmán Henrik, Luizer Pál, Fürst György, Galambos Jenő.**

AZ „ÁHÁVÁSZ RÉIM” ORSZÁGOS FELEBARÁTI SZERETET EGYLET szegény betegeket élelmező és segélyző egyesület nagy buzgalmat fejt ki, hogy a város közkórházaiban fekvő zsidó betegeket ünnepi élelmezéssel ellássa. Az egyesület elnöksége ezuton is kéri hitfeleketének áldozatkész tagjait és pártfogóit, hogy a jelzett célrag juttassák el adományukat az egyesület hivatalába (Budapest, VII., Sip-u. 12.) vagy postai befizetési lapon a 20.358 számú csekkszámjukra.

PÓTIMAHÁZ A KÜLSŐ LIPÓTVÁROS-BAN. A pesti izr. hitközség előljárósága az V. ker. külső területén lakó hívék számára a Csáky-u. és Ipoly-u. sarkán lévő épület dísztermében imaházat rendez be a főünnepre. Az ülések a Csáky-u. templom épületében vasárnaptól, f. hó 6-tól kezdve bérelhetők.

Síessetek megváltani templomüléseiteket!

Végső határidő :

Szept. 16, d. u. 4 óra

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Dr. KISS ARNOLD:

A FŐPAP

In memoriam Baltazár Dezső

A mi szent engesztelő napunk legfenségesebb szertartása az *Avaudó*, amikor a jeruzsálemi szentély egykori főpapjának magasztos szolgálatáról emlékezünk: hogy a főpap miképen borult le a templom áhitatában az Isten színe előtt, ajkán fölzendült az Úrnak elmondhatatlan neve s ennek a mindenekfölött szent névnek hallátára miképen hullott térdre, szentségben és tiszta lélekkel az egész gyülekezet, megrendült kiáltással: „*dicsértessék az Ő dicsőséges uralmának neve mindörökké!*“

Baltazár Dezső, az igaz pap, az engesztésnek, a szeretetnek, az igaz, a mindenek Istenének, halhatatlan sugárköntösben tündöklő főpapja betért a földi homályok fölött ragyogó örökkévalóságba, amelyet mulandó életében mindig keresett és mulhatatlan időtlenségében immáron megtalált.

A szentélyek szentélyében végezte istenszolgálatát, az ajkáról örök igazságban és örök szépségben soha le nem hervadt, a szűk földi korlátokon a mennyek mennyeibe szárnyaló, mindenek egyetlen Istenének neve, s amikor népek és templomok gyülekezete szentségben és áhitatban hallotta fölzengeni a szívéből az Úr varázsos nevét: mindeneknek meg kellett érezniök, hogy az engesztelés isteni csókkal életre halálra eljegyzett főpapja hinti világgá engesztelő, áldozati serpenyőjének illatos tömjénét s le kellett borulnia minden igaz szívnek, megrendülten vallani:

„Dicsértessék mindörökké Annak a dicsőséges neve, aki Baltazár Dezsőt teremtette a Maga fenségének öregbitésére.“

Úgy feküdt halottan a debreceni nagytemplom oltára előtt: a szíve fölött ódon bibliája, amelynek újtestamentomi ígét vallotta a

protestáns gályapadokhoz láncolt hitvallóinak halálba-menő hűségével, s egybekötve abban az „ó-testamentom“ mózesi fénysugarakban ragyogó Istenírása, amelynek szerelmese volt, s ahonnan *emberszerető lelkének tehér galambjait röpitette föl*, amikor lélekszépséget és egytestvériséget hirdetett, s ahonnan haragos megindultságának sólymait küldte dübörgő viharba, amikor gyűlölet és osztályt-tevő ártalom démonai ellen kelt csatasikra.

A feje fölött a debreceni nagytemplomban száz gyertyasugárzás. Száz fáklya lángja a ravatalos pompának. Egláthatatlan fáklyatűz is ott fénylett, ott lobogott.

Az a regebeli örök fáklya, amelyet a romokba-hullt jeruzsálemi szentély áldozati oltára eltaposott tűzének utolsó szikráin gyújtott meg egy szentlelkű, világgákergetett pap, s futott vele országokon át, a szívéen melengette, pusztai sakáloktól rejtette, éjszakai zápor és vihar-áradattól óvta, százszor meg százszor újra meggyújtotta, halálos ágyán utódainak őrizésére bizta, hogy majdan, ha messiásvágyott időkben újra fölépül *az egyetlen emberiség egyetlen temploma*, az egyetlen emberoltáron ennek a halhatatlan fáklyának tűzével gyujtsák ki újra az elpernyedt áldozati lángot.

Igy futott, lihegett, lelkendezett Baltazár Dezső az ő tűzlelkének tiszta, szent lángjával viharokon, éjszakákon át, A szíve vérével melengette az ősi és örök Istenoltár tűzét — halott kezéből örökbe hagyta eljövendő apostol-utódoknak, amiglen majdan föl fog gyuladni az idők világosságának beteljesedésében az egyetlen tűz, az egyetlen fáklya.

A debreceni nagytemplom Rákóczi-harangja halottas indulóra kongott. Öreg harang: régi magyar honszerelmet, libertást, igazságvallást hirdet. A harangszavu nagy főpap ódonveretű, csudás magyar erejű igéi úgy zúgtak, mint a magyar bércek fenyőviharzása, mint ősi magyar dalok meseszép zengése, mint a biblia prófétasuhogásu fenytései, mint a zsoltárok gerlice-rebberésű halk pihegése.

És minden igazért, szépért hevülő emberrel együtt, minden ártatlanul-bántottak könnyeivel együtt: az ő Izrael is megzendíti az ő templomaiban gyászát és szeretetét és nagy hűségének vallomását: Baltazár Dezsőért, az Isten igaz prófétájának elmulta fölött.

A harangzugás közé kadis imádság fonódik. Harang és kadis úgy szállnak egybeölelkezve az ég felé:

Örök békesség az örök nyugtalannak.

Az igazságért, a szeretetért Nyugtalan, pihenjen meg eszméinek egykoronvaló diadalában . . .

Tárgyilagos sorok Palesztináról

Minden eszmének három fázisa van, a kulturtörténet tanúsága szerint. Az első stáció, amikor utópisztikus álomnak mondják az egész gondolatot. A második etappe, amikor hadakoznak ellene és a harmadik fázis, amikor átlép a valóságba és tényként kell vele számolni. Amikor négy évtizeddel ezelőtt Herzl Tivadar felvetette a palesztinai letelepülés gondolatát, akkor tudvalevőleg bolondnak tartották. Amikor felolvasta a zsidó állam kéziratát egyik barátjának, az illető könnyezett, nem meghatottságtól, hanem sajnálkozásból, hogy szegény, tehetséges barátjának meghiobbant az elméje. Azután megkezdődött a gondolat elleni hadakozás. És négy évtizeddel a megindulás után megdönthetetlen tény, hogy Palesztinában 400.000 zsidó él, keresi kenyerét, kulturértékeket termel és az egyetlen földterület a világon, ahol a lakosságnak legalább 30%-a zsidó.

Palesztinában tehát körülbelül annyi zsidó van, mint Magyarországon. Ha igazságosak akarunk lenni, meg kell állapítanunk, hogy a palesztinai zsidóság kulturális tevékenység tekintetében összehasonlíthatatlanul többet produkál, mint Franciaország és Anglia zsidósága. Nem beszélünk Lengyelországról, mert ott a zsidó lakosság sokkalta nagyobb, Oroszországról sem. Ezzel szemben a palesztinai arabs réteg nem elsőrangú kvalitás. Nem produkált sem a török uralom alatt, sem azután. Palesztina sorsában a harmadik tényező Anglia, amelynek életkérdés Palesztina. Ez az út vezet Indiába. És különösen fontos lesz, ha az egyiptomi viszonyok következtében Suez kisiklik Anglia hatalmi köréből. Palesztina centrális fontosságát Anglia szempontjából tudják Albion ellenségei; tudják azt, hogy ott lehet az angol birodalmat nyugtalanítani. A külföldi propaganda szítja ezért a mostani arab felkelést. A zendülést nem akarja Anglia brutalitással elnyomni, mert tekintettel van a brit világbirodalom sok millió mohamedán lakosára. De azért nem lehet azt mondani, hogy Anglia dilemmában van, legfel-

jebb meggondolásaik lehetnek. Angliának ugyanis életkérdése, hogy a zsidó Palesztinát el ne ejtse. Most már nem is teheti, mert a 400.000 zsidó számára nincs más kivezető út, mint ottmaradni és építeni az országot. Az arabok számára készen állnak óriási területek, Iráktól Délarábiáig, a zsidóság számára nincs más menedék, mint a keskeny földcsík, a Földközi tengertől a Jordánig. Éppen ezért az arab zendülés esetleg még sok száz emberáldozatot követelhet, de célját nem fogja elérni, nem érheti el, mert a palesztinai letelepülés, az 8 400.000 zsidó lakosával elvitathatatlan tény.

Ilyen a palesztinai helyzet általános emberi kulturális és speciálisan zsidó szempontból. Ebből következik, hogy csak hitvány ember nem kívánja a palesztinai helyzet konszolidálását, és csak hitvány zsidó lehet az, aki nem támogatja tőle telhetőleg a menekült zsidók azilumának kiépülését.

(Ezt a tanulságot levonhatja mindenki, aki dr. Patai Rafáelnek a Pester Lloydban most megjelent cikkét olvassa.)

MUNKÁCSI ERNŐ DR. GYÁSZA. A Pesti Izraelita hitközség főügyésze, dr. Munkácsi Ernőnek apósa, Mairovitz Jakab, a Strasser és König cég nyugalmába vonult igazgatója meghalt. A népszerű főügyész és felesége gyászában őszintén részt veszünk.

Stern Samuné fogadalmát megtartotta

Stern Samuné, a budapesti izraelita hitközség elnökének felesége 4 évvel ez előtt fogadalmat tett, hogy saját kezemunkájával készített csipkedisszel fogja a dohányuccai templom fényét emelni. Multak a hónapok és évek, a nagyszony sulyos betegségen esett keresztül, de ez a baj nem gátolta meg, csak késleltette a munkát. Budapesti lakásában, nyári pihenőjén, akármerre ment, akárhol járt, magával vitte kézimunkáját és hajnaltól késő estig szorgalmasan, fáradhatatlanul dolgozott, hogy megtarthassa szent fogadalmát. A tiszteletreméltó kitartás és bámulatos szorgalom meghozta méltó gyümölcsét: a gyönyörű munka készen áll!

Elfogultság nélkül állapithatjuk meg: a 52 darabból álló csipke-kompozíció nagyszerű, páratlan remekmű, amelyhez hasonló Európa — sőt nyugodtan merjük állítani: a világrészekben más templomban sincsen. Már az elképzelés is megkapó, már maga a művészi terv is csodálatos, a kivitel pedig méltó ehhez az elképzeléshez. Stern Samuné alázatos szívvvel készített munkája, szorgalmas két kezének négy esztendei alkotása még akkor is dicséretet, elismerést és hálát érdemelne, ha a mű közepesen sikerült volna, mert a készítő szeretete és áhítatos buzgalma megszépítene magát az alkotást! De büszkén hirdethetjük: ilyen csodálatosan szép iparművészeti remekmű sem a londoni, sem a párisi Rotschildok templomában nincsen és állithatjuk, hogy a dohányuccai templom új csipkedisszel értékes idegenforgalmi látványossággal gazdagodott Budapest!

Nagy adomány Stern Samuné nagyasszony ajándéka, a legnagyobb, amit csak adni lehet. Rockefeller bőkezű tudományfejlesztésre szánt százezernél, Pasteur milliófrankos jótévőjének adományánál is nagyobb!

Rockefeller és Pasteur jótévője nagy célokat szolgáltak és óriási elismerést érdemelnek, de pénzt adni, zsebbe nyulni, mindig egyszerűbb dolog, mintha valaki két kezének verejtékes munkáját ajánlja fel valamilyen szent célra, úgy szólván saját életének négy esztendejét adja szeretetteljes áhítattal az Uristennek. A nagy jámborok sajátkezüleg sütötték a macotot, mert úgy érezték: az az igazi micvó, ha saját munkájukkal is szolgálják az egek Urának dicsőségét.

„Nem mint a hitközségi elnök felesége, hanem mint egyszerű magyar zsidóasszony...” — így kezdi levelét Stern Samuné, amellyel gyönyörű adományát felajánlja a hitközségnek. Mi sem, mint a hitközségi elnök feleségének, hanem mint egyszerű zsidó asszonytestvérünknek köszönjük meg a nagyszerű és csodálatosan szép ajándékot. Köszönjük és büszkék vagyunk rá!...

*

Stern Samuné nemeshangú és meghatóan szerény levelét, amellyel nagyszerű munkáját a hitközség előljáróságának felajánlotta, itt közöljük:

A Pesti Izraelita Hitközség igen tisztelt Elöljáróságának.

Budapest.

Nem mint a Hitközség elnökének felesége, hanem mint egyszerű magyar zsidóasszony, kérem a tisztelt hitközséget, méltóztassék tőlem ezt a harminckét darabból álló csipkemunkát elfogadni, melyet egyedül készítettem és melynek minden egyes szemét egyedül horgoltam. Áhítatos szeretettel ajánlom fel munkámat főtemplomunknak, hogy az annak külső fényét emelje és Isten dicsőségét hirdesse.

Meg kell mondanom, hogy egész munkálkodásom — bár nagy teljesítménynek látszik, — egy percnyi áldozat sem volt részemről, kizárólag csak szeretet és csak sze-

retet segített benne, hogy könnyen végezhessem azt, egészen a befejezésig. Pedig hét hónapig ágyban fekvő beteg voltam és mikor alig hogy kezemet mozgatni tudtam, az én kedves orvosaim voltak szivesek megengedni, hogy ágyban folytathassam megkezdett munkámat.

Köszönöm a Mindenható Uristennek; hogy megengedte, hogy immár befejezve adhatom át munkámat a tisztelt Hitközségnek és kérem, fogadják azt olyan szeretettel, amilyen szeretettel én az egészet készítettem.

Budapest, 1936. szeptember 2-án.

Igaz tisztelettel:

Stern Samuné s. k.

Legyen szabad idemellékelnem azt a tüt is, amellyel munkámat az első naptól fogva az utolsóig, negyedfél éven át végeztem és amely más munkához használva nem lett, hogy kegyeletes emlékezésként azt is megőrizni sziveskedjenek és idemellékelek két fonalgombolyagot is abból a fonalból, amelyből munkám készült, hogy szükség esetén, az idők során, javításokra az felhasználható legyen.

*

Az előljárási legutóbbi ülésében Eppler Sándor főtitkár mutatta be Stern Samuné levelét, amelyet az előljárási mély megilletődéssel fogadott. Majd Eppler Sándor főtitkár, valamint az elnöklő dr. Glücksthal Samu elnökhelyettes javaslatai alapján, továbbá Vértes Emil és Nagy Andor előljárási méltató hozzászólásai után az előljárási egyhangúlag elhatározta, hogy a felajánlott csipkemunkakegyszereket mély köszönettel fogadja el a Dohány uccai templom számára és Stern Samuné iránt érzett bensőséges háláját, tiszteletét, nagyrabecsülését az ülés jegyzőkönyvébe iktatja és a jegyzőkönyvi kivonatot a nemeslelkű adakozóhoz juttatja. Az előljárási elhatározta, hogy a csipkemunkakegyszerek szeptember 13-án vasárnap délután 5 órakor a Dohány uccai templom délutáni istentisztelete keretében kerüljenek ünnepélyes felavatására és erre az ünnepélyes felavatásra dr. Hevesi Simon vezetőfőrabbit kérte fel. A felavatási aktra az előljárási a következő meghívót bocsátotta szét.

MEGHÍVÓ. Stern Samuné ömértósága Dohány uccai templomunk számára harminckét darabból álló csipkemunkát ajánlott fel, amelyet az első szentől az utolsóig szorgos munkával, csaknem

négy éven át, egyedül maga készített, hogy ezzel a munkájával a templom külső fényét emelje és Isten dicsőségének áhítatos alázattal áldozzon.

Ez a nagyszabású gyönyörű kézimunka, mely diszére válik az iparművészetnek is, egy jámbor, istenfélő asszonyi léleknek oly meghatóan imponáló vallásos és kegyeletes érzéséről tesz tanuságot, mely méltán tarthat számot a kivételes megbecsülésre.

Méreteiben, művésziességében, szépségében példátlan és páratlan e kegyes ajándék, amely Dohány uccai templomunk külső díszét gazdagítja és a bensőséges áhítat, amelyből e munka fakadt, áhítatos együttérzéssel tölthet el bennünket a jámborlelkű Nagyasszonyunk iránt.

Elhatározta továbbá az előljárási, hogy a felajánlott csipkemunkakegyszerekről fényképfelvételeket készíttessenek és azok az Országos Magyar Zsidó Múzeumban örök emlékezésként elhelyeztessenek, a fényképek egy példánya albumba foglalva pedig a nemeslelkű adakozónak ajánltassék fel: elrendelte az előljárási, hogy a tüt, amellyel e munka készült, kegyeletes emlékezésként ugyancsak az Országos Magyar Zsidó Múzeumba helyeztessék el, nemkülönben itt kerüljön örök emlékezésként elhelyezésre az előljárásihoz intézett és nemes érzésektől áthatott adományozó levél is; végül elhatározta az előljárási, hogy Stern Samuné ömértósága nemes szívű és jámborlelkű ajándékaról méltó módon jelentést fog tenni a hitközség választmányának legközelebbi ülésén, valamint a hitközség képviselőtestületének legközelebbi közgyűlésén. A gyönyörű csipkemunkához a szentírásból vett feliratokat dr. Hevesi Simon vezetőfőrabbi és dr. Groszmann Zsigmond rabbi voltak szivesek rendelkezésére bocsátani, az iparművészeti rajzokat pedig a Königsberg-nővérek készítették és ők montírozták fel a művészi csipkemunkát világoskék selyem alapra, a templom számára.

*

Két évvel ezelőtt Siófokon láttuk a nagyasszonyt nagyszerű munkáján fáradozni. A kora reggeli óráktól kezdve alkonyatig dolgozott és dolgozott!... Alig hagyta el a kis verandát, alig keresett magának valami szó-

rakozást és pihenést: lankadatlanul fáradozott, hogy szent fogadalmát teljesítse. Lefotografáltuk akkor és csodálatos szorgalma már akkor is megihletett bennünket. A fényképet és akkori cikkünket itt közöljük:

Stern Samuné Siófokon nemcsak a Balaton grandiózus tava felett látja hallgatólag nyári éjszakákon csodálatos szépségben kigyulladó csillagait a leirhatatlanul szép égboltozatnak, — a lelkében a női jósnak, a bájnak örök csillagai tündökölnék példaadó zsidó hűséggel.

Fogadalmat tett, hogy a Dohány utcai templom frigyszekrényét, tóraasztalát és egyéb szent szerelvényeit megajándékozza kezemunkájának remeklésével. A szentírás ama jámbor asszonyainak példáját követi, akikről azt olvassuk, hogy „szivük szerelmével szöttek, fontak, himeztek, csillogó tündérszálakkal regénybeillő gyönyörűségeket“. Éjt nappalt összetéve munkálkodik balatoni lakása erkélyén ez az igazi nagyasszony.

A mi időnkben nagyon elkopott és felkapott jelszó a nagyasszony kifejezés. Stern Samunéra teljesen ráillik ez a jelszó, amelyet visszaadhatatlan módon juttat kifejezésre az „Eschesz Chajil“ bibliai veretű fenséges prédikátum. Aki négy esztendőtt szánt erre a munkára és szeretettel végzi ezt a 32 darabból álló iparművészeti szempontból is bámulatos remeklést, annyira a szíve szent ügyének tekinti, hogy még a

nyaralásnak pihenőnapjait is megszenteli — annál nem banális szépetmondás a „nagyasszony“ kifejezés.

Nem pusztán selyemfonalakat, aranyhimzéseket remekel munkájában; brabanti csipkék hófehérségével, brüsszeli veretek szépségével vetekszik műve. Stern Samuné nemcsak a kezével, hanem a szívével is művész. Gondolatok, érzések simulnak lágyan a csodálatos fenséges műben. Senkitől nem látott könnyek, senkitől nem hallott sóhajok áztatják patyolatfehérré, ringatják selymesen leheletszépségűvé az ő álmaiból valósággá vált alkotást. Nincs jogunk illetéktelen kézzel fellebbenteni a fájdalmakat, az emlékek álmfüggönyét. A függönyön belülré kerülni ősidőkben is egyedül a főpapnak volt joga. Így zarándokol ő a kegyelet lábujjhegyén az ő legszentebb szentélyének belsejébe — áldozó papi lélek. Függönyeiből, tóráköppenyeiből aranyos betűk ragyognak elő és számára — csak ő látja azt — egy szent nép tündöklék feléje, a legnemesebb édesanyjának, az ő felejthetetlen édesanyjának drága emléke.

Az ősmagyar legenda ismeri thüringiai Erzsébet meséjét, aki kosarában titkon kenyeret vitt szegényeknek, éhezőknek. Amikor valaki fel akarta fedni titkát, fellebbenteni a kenyereskosár terítőjét, csodák-

AZ ORSZÁGOS
izraelita PATRONÁZS Egyesület
szociális gondozó munkájával
az elhagyott zsidó gyermekek és családok százait oltalmazza.
Megérdemli, hogy
Főünnepi adományaiból
nekí is juttasson.
VIII, Nagyfuváros-u. 4 Tel.: I-406-93

csodájára a kenyerek rózsákká változtak. Szerény, de szent áhítatban Stern Samuné lelkek számára viszi széjjel a jó, a nemes cselekvések szinarany kenyerét, bevilágítanak azok példaadóképpen palotákba és kunyhókba egyaránt és átváltoznak nemes érzések örök illatú rózsáivá. Adja Istennek kegyelme, hogy ez a mi szépséges, az igazi női báj foglyul ejtő gyönyörűségében tündök-

lő nagyasszonyunk zavartalan egészségben, Istennek szerető jószágával körüllebegve fejezhesse be áldott nemes munkáját és azontul is még hosszú-hosszú éveken át gyönyörködhessék keze munkájában, hogy az Irás szavai igazakká váljanak rajta, „hogy legyen Isten kegyelme ő vele, szilárdítsa meg jószágos ujjainak alkotását.”

Siófok, 1934. július 25.-én.

Mi igaz a zsidó „pénz-hegemóniából?”

Az antiszemitizmus egyik fő ütőkártyája az az állítás, hogy a zsidóság magához kaparintotta a világ finansiális hegemóniáját és pénze segítségével uralja úgy a gazdasági, mint a politikai helyzetet. Tetszetős jelszó: „Könnyű a zsidóknak, náluk van a pénz!...” Ha lelkiismeretesen vizsgáljuk a dolgokat, kiderül, hogy mint a legtöbb antiszemita frázis, úgy ez is nélkülöz minden komoly alapot. Nemrégiben pontos statisztika jelent meg a világ nagy vagyonainak hirtokosairól, vagyon szerint rangsorozva és ebből a komoly tanulmányból az tűnik ki, hogy a világ 19 leggazdagabb embere közül — egy sem zsidó. Az érdekes rangsor a következő:

1. J. D. Rockefeller senior,
2. J. D. Rockefeller junior,
3. Andrew Mellon,
4. Aga Khan,
5. Victor Emánuel olasz király,
6. Lord Derby
7. Lord Iosagh,
8. II. Vilmos,
9. Patino Simon, a bolíviai „zinnkirály”,
10. Sir Basil Zaharow,
11. a barodai gekvár,
12. a kapurtaiai maharadzsa
13. Westminster hercege,
14. Ken-Kichy Kagany, japán nagyiparos,

15. Francois Coty,
16. a hajdarabadi nizam.
17. Edsel Ford,
18. Henry Ford,
19. I. P. Morgan.

*

Ennek a „nagy 19“-nek vágyona, a világ gazdagságának majdnem egytizede. És ezek közül egy sem zsidó. Hol itt a zsidó pénz-hegemónia? ...

Hézagpótló újdonság!

Dr. HEVESI SIMON
pesti vezető főrabbi fordításában

מחזור לראש השנה ויום הכפורים

MACHZOR
ÜNNEPI IMÁDSÁGOK

Ujév és Engesztelőnapra a Pesti Izraelita Hitközség főtemplomának imarendje szerint

Egyszerű és diszkótékákban

Kapható minden könyvkereskedésben.

KIADÓ:

SCHLESINGER JOS. KÖNYVKERESKEDÉSE
Budapest, VII, Király-utca 1

Az ugynevezett „hagyományhű” mozgalom összeomlása

Már talmudi időkben is ismerték a közéleti halott fogalmát — „Reschoim gam bechajehem nikrium mé-szim.”

Bármelyik orthodox hittestvér igazolhatja, hogy nem tréfásan, hanem komolyan igyekeztem a hagyományhűség fogalmát körülírni. Aki nem jár reggel-este templomba, aki szombaton utazik, szivarozik, nyitva tartja az üzletét, aki megszerzi az étkezési tilalmakat, aki késsel beretválkozik és így tovább még néhány száz parancsot nem tart be — az nem nevezhető hagyományhűnek.

Steiner Mórtól nem kérünk már semmit, de talán másvalaki a vezetők közül mondhatná, hogy az új alakulatban ki az, aki nem esett bele a fenti tilalmakba. Álljon elő az a gascognei legény, esetleg Móric de Castel-Jaloux, a kapitány! Mindenki eleve tisztában volt azzal, hogy a magát hagyományhűnek nevező csoport mennyire jelentéktelen és hogy mennyire nem érdemes vele foglalkozni. Csupán az háborította fel a felekezeti közvéleményt és csak azért lépett sorompóba a hitközségi párt, mert a mozgalom kezdeményezője és spiritus rectora egy még mindig aktiv chevra-előljáró.

A hitközségi párt nagygyűlésén elhangzott beszédek végkép elintézték ezt az amugy is elvetelt mozgalmat.

Stern Samu éles logikával felépített beszédének érvei pörölycsapásokként morzsolták porrá a gyenge ellenérveket. Bánó Dezső nagy verve-vel előadott beszéde fényesen megvilágította a mozga-

lom homályba burkolódzó valódi célját és hiúság mozgatta törekvéseit.

A nagygyűlés szenzációja Lunzer Pál leleplezése volt, aki felolvasta Steiner Mór januárban kelt nyilatkozatát, melyben Steiner addigi viselkedését szánja-bánja, hűségfogadalmat tesz a mostani vezetőségnek és kijelenti, hogy semmilyen ellenmozgalomban többé nem vesz részt.

Ezek után Steiner Mórnak nem lehet többé szerepe a felekezeti életben — a felekezeti politika számára ő halott. Élni fog még ezután is — kívánjuk, hogy akár 120 évig is, de énekelni többet nem fog az almemor előtt. Ő most már a politikában Bar minon, pihenjen tehát legutóbb szerzett babérjain. Requiescat in pace!

*

A hitközségi párt nagygyűlése

A közeledő Chevra választások alkalmából a Hitközségi Párt estére a Goldmark terembe nagygyűlést hívott össze. Ezen a nagygyűlésen a hitközség elnöke és a Chevra vezetői válaszoltak azokra a minősíthetetlen támadásokra, amelyek egy jelentéktelen csoport részéről a Chevrát érték, másrészt pedig beszámoltak a Chevra eredményes működéséről és egyúttal programot adtak a jövőre nézve.

A nagygyűlésen Nagy Andor, a Hitközségi Párt ügyvezető elnöke, a hitközség népszerű előljárója elnökölt, az emelvényen mellette foglalt helyet Stern Samu a Pesti Izraelita Hitközség elnöke, továbbá Lunzer Pál a Pesti Chevra Kadisa alelnöke, Bánó Dezső, Eismann Gyula, Beck Jenő és Lédermann Mór.

A közönség zsufolásig megtöltötte a Goldmark terem széksorait és gyakran felharsanó tapsaival élénk bizonyítékát szolgáltatva an-

nak, a szeretetnek és ragaszkodásnak, amellyel a Chevra jelenlegi vezetősége és érdemdús agg elnöke, *Kramer Miksa* iránt viselkedik.

NAGY ANDOR

szavai vezették be a nagygyűlést, aki a megjelentek szívélyes üdvözlése után bejelentette, hogy *dr. Buday-Goldberger Leó* felsőházi tag, a Hitközségi Párt elnöke kimentette magát távolmaradásáért és azt az üzenetét küldte a nagygyűlésnek, hogy a távolból is lelkesen együttérez a megjelentekkel és csatlakozik a hozandó határozatokhoz.

A Hitközségi Párt újra kibontotta zászlaját — folytatta Nagy Andor — és kitűzte a lobogót a vár fokára, újból sorompóba lépett, hogy a Chevra tagjainak egyértelmű állásfoglalását biztosítsa az eddigi vezetőség hűségének bizonyult kiváló tagjai mellett.

Most pedig engedjék meg, hogy a körünkben megjelent hitközségi elnököt szívem egész melegével üdvözöljem és felkérjem, beszédének megtartására.

A közönség fokozott figyelme közepette emelkedett szólásra

STERN SAMU

aki a következő nagyjelentőségű beszédben fejtette ki álláspontját:

— Választásoknál hozzá vagyunk szokva ahhoz, hogy olyan emberek, akik nem tudtak érvényesülési törekvéseikkel célt érni a választási mozgalmon keresztül, kortéziával próbálnak a régi vezetőséggel szembeszállni, fennem hirdelve, hogy mit kellene csinálni és hogyan lehetne jobban és szebben vezetni az intézményeket. Ezzel szemben a régi vezetőség igyekszik bebizonyítani, hogy a helyzet magaslatán áll és jól vezeti az intézményeket. Aztán végeredményben az igen tisztelt választóközönségnek módjában áll bírálatot gyakorolni abban a tekintetben, hogy melyik résznek van igaza. Azt mindenesetre meg kell állapítani, hogy a Chevra 150 éves történetében még nem fordult elő, hogy a Chevra ügyét kivitték volna a hétköznapi piacára (Közbekiáltások: szégyen!) még nem fordult elő, hogy a Szentegylet működését hordórol, vagy a kávéházi asztal mellől akarták volna elbírálni. (Taps.)

Igen tisztelt Uraim! Nem azért Szentegylet a neve ennek az egyletnek, hogy akadjanak közöttünk emberek, akik ezt az egyletet kifelé a hordórol és a kávéházi asztaltól megszenségtelenségek! Ez az egylet a pesti zsidóságnak és a magyar zsidóságnak egyaránt büszkesége volt mindenkor és büszkesége ma is. Ennek az intézménynek, mely nem politikai alakulat, meg van a maga hiva-

tása, amely hivatását eddig mindig úgy teljesítette, ahogy azt elvártuk és megköveteltük. És ha mégis akadtak néhányan — mert méltóztassanak elhinni, hogy csak néhányan vannak — ezért a néhányért tulajdonképpen nem is lett volna érdemes összehozni a mai gyűlést. A mai gyűlésen tehát nem azért szólunk fel, mintha valami ellenzékétől tartanánk, hanem fel akarom használni azt az alkalmat, hogy nézetemet és álláspontomat a Chevra kérdésében és egyebekben is kifejezzem. Ha akadtak is néhányan, akik a Chevra szent ügyét profanizálták, azokra nem tudok mást mondani, minthogy elveszítették a józan ítélőképességüket, vagy pedig szereplési vágyuk ragadtatta el őket ilyen meg gondolatlan lépésre. (Helyeslés.) Azt kérdelem azoktól az uraktól, akik ezt az „ellenzékieskedő“ mozgalmat megindították: mit csináltak ők a magyar zsidóság érdekében az elmúlt évtized alatt? Honnan veszik maguknak a bátorságot ahhoz, hogy alaptalan kritikákkal, méltatlan röpiratokkal álljanak elő! Nem azért jöttünk mi most ide, hogy választási kortéziát csináljunk, nem azért jöttünk, hogy szavazatokat toborozzunk a Chevrának, hanem azért, hogy elismerésünket és köszönetünket tolmácsoljuk ennek a kitűnő egyletnek és nagy szerű vezetőségének, élén *Kramer Miksa* elnökkel. (Nagy éljenzés és taps). Azért jöttünk ide, hogy szolidárisak legyünk ezzel az intézménnyel és szolidaritásunkat méltón kifejezésre juttassuk. De mélyen tisztelt Uraim, szolidárisoknak kell lennünk abban is, hogy a rendbontókkal, a zavarsínálókkal szemben együttesen lépünk fel, kiküszöböljük őket sorainkból.

De én azt kérdezem a mélyen tisztelt *Steiner* előljáró urtól (Már nem előljáró) — de igenis előljáró, mert még nem mondott le a tisztségéről, — azt kérdezem tőle ha az előljárói asztalnál nem tudott kritikát gyakorolni és, ha ott ült a választmányban és képviselőtestületben és ha ott nem tudott rámutatni arra, hogy mik a hibák és hogy mik a kifogásai, ha nem tudott elmenni a Pesti Izraelita Hitközséghez, hogy bírálatát közölje, — éppen a kávéházi asztal mellett találta a legmegfelelőbb helyet kritikájának elmondására? (Közbekiáltások: Szégyen!)

Énnekem csupán az a szerény kívánságom, hogy csak annyi zsidónak menjen rosszul, csak annyi zsidó érezze a nyomasztó helyzetet és csak olyan mennyiségű „tömeg“ érezze a gazdasági

antiszemitizmust, mint amilyen számu „tömeg” áll e mozgalom vezetői mögött. (Derültség.)

Én meg vagyok arról győződve, hogy ebből a mostani választásból is a Chevra zászlaja arany tisztán fog kikerülni és mi olyan vezetőséget és olyan képviselőtestületet fogunk megválasztani, mely büszkesége lesz az egész magyar zsidóságnak és én csak azt kívánom, érjük meg azt, hogy a megválasztandó képviselőtestület az ő erejével és energiájával át tudja vezetni a Szentegyletet az elkövetkező évtizedeken épügy, mint ahogy a mult nehézségeim átvezették a Chevrat. Kívánom, hogy a most megválasztandó vezetőség tovább tudja fejleszteni és felvirágoztatni, azokat az intézményeket, amelyek büszkeségei az egész ország zsidóságának, sőt a külföld zsidóságának is, mert valahányszor egy külföldi vendég végignézi a Chevra és a hitközség intézményeit, mindannyiszor halljuk az elismerést és láthatjuk, hogy az egész világ előtt milyen magas nívót képviselnek a pesti hitközség és a Chevra intézményei.

Legyen ez a mostani manifesztáció, hogy a jövőben is úgy ünnepelhessük majd a Chevra érdemes vezetőségét és elnökségét, mint ahogy ünnepeljük őket most. (Nagy éljenzés és taps.)

LUNCZER PÁL

a Pesti Chevra Kadisa előljárója szólalt fel ezután:

— Engedjék meg, — kezdte — hogy mint a Chevra Kadisa előljárója, aki a képviselőtestület kitüntető bizalmából ezen tisztséget már öt éve betöltöm, az elhangzott szöveg után szintén néhány szót intézhessek Önökhöz. Mindenekelőtt ki kell jelentenem, és pedig a Chevra Kadisa egész vezetősége nevében, hogy sajnáljuk és fájjaljuk, hogy ne mondjam resteljük, hogy az ötéves ciklus letelte előtt ilyen szokatlan választási mozgalom mutatkozik. Nem mintha a Chevra Kadisa tagjainak választási szabadságát legtávolabbról is korlátozni óhajtanók — hiszen az egész előljáróság legalkotmányosabban gondolkodik és cselekszik, — hanem resteljük azt, hogy e mozgalom élén olyan hittestvérünk áll, akit velünk együtt ért öt év előtt a kitüntető bizalom és aki anélkül, hogy külön felfogásának következményeit levonta volna, még ma is a Chevra Kadisa előljáróságának tagja. A mi felfogásunk szerint ezen hittestvérünknek mielőtt ellenünk frontot csinált, le kellett volna mondania diszes állásáról. Nem akarok itt kitérni azokra a tisztán személyi hiúságból eredő okokra, amelyek őt állásfoglalásra készítették, de engedjék meg, hogy közöljem Önökkel, miszerint

már ez év elején, még januárban, amikor arról értesültünk, hogy hittestvérünk ellenünk szervezkedik, ezen eljárást előljáróságunk ülésében szóvátettük és szives engedelmmel felolvasom az ülés e részéről felvett jegyzőkönyvet, amelyet maga Steiner Mór is aláírt.

E jegyzőkönyben Steiner Mór ur a következő kijelentéseket teszi:

1.) Kijelenti, hogy az elnök és az előljáróság minden tagja iránt a legnagyobb tisztelettel és szeretettel viseltetik.

2.) Kijelenti, hogy ő a maga részéről, soha semmiféle irányban nem nyilatkozott atekintetben, hogy az elnök reprezentációs költségekre bizonyos összeget fordít, vagy nem fordít. Ilyen nyilatkozat megtételére senkit fel nem hatalmazott és tudomással bír arról, hogy az elnök a közgyűlés által megszavazott elnöki rendelkezési alaptól csak a legritkább és legindokoltabb esetekben eszközöl kiutalásokat és ilyen esetben sem egy maga írja alá a kiadási bizonylatokat, hanem egy-két előljárótársát kéri fel a kiutalásnak ugyancsak aláírására.

3.) Kijelenti, hogy soha senkinek sem mondotta azt, hogy a Chevra-ra vonatkozólag állítólag tett elítélő nyilatkozatokat helyesli.

4.) Kijelenti, hogy a Chevra Kadisánál soha szabálytalanságot, visszaélést vagy i. korrektséget nem észlelt, ilyen kijelentéseket soha nem tett és ha valaki ilyet róla állított volna, az valótlanságot mondott.

5.) Kijelenti, hogy mindaddig, amíg az előljáróságnak tagja, pártüléseket sem közvetve, sem közvetlenül részt nem vesz és azoktól magát távol fogja tartani, valamint tartózkodni fog attól is, hogy a Chevra Kadisa előljáróságának működését külső személyek előtt kritizálja.

— Azt hiszem, hogy ezen, elsősorban Steiner Mór hittestvérünk által aláírt jegyzőkönyv alapján — folytatta beszédét Lunczer Pál — további magyarázatokba nem kell bocsátkoznom és minden jelenlévő és távollévő hittestvérem elbírálására bizom azt, hogy a szóbanforgó nyilatkozatban foglalt kijelentések és a nevezett hittestvérünk tényleges cselekedetei között különbségre nézve véleményt alkosson magának.

Ami pedig a jövőbeli programmunkat illeti, — ugymond — arra az esetre, ha a vá-

lasztóközönség bizalma ismét a Chevra Kadisa élére állít bennünket, a Chevra önállóságának és függetlenségének fenntartása mellett folytatni akarjuk azt az önzetlen, áldozatos szent munkát, amelyet eddig folytattunk, és amelyet elődeink a múltban folytattak. Hűséges, odaadó munkatársai akarunk lenni a mi vezérünknek, elnökünknek, Kramer Miksának (éljen, éljen). Mindent el akarunk követni, hogy megvalósíthassuk az ő régi óhaját és gondolatát, hogy az elaggott házaspárok részére, mihelyt csak lehet, új épületszárnyat építsünk. Elesett hőseink részére a temetőben méltó emléket kívánunk állítani, mire nézve előjáróságunk már határozatot hozott. Hadviseltjeinkkel és hadirokkantjainkkal szemben szeretettel és a legmesszebbmenő megértéssel fogunk viselkedni mindenfajta ügyekben.

Mindent el akarunk követni, hogy Chevra Kadisánk jótékony és kegyeleti munkáját a mai nehéz viszonyok között is tovább fejlesszük, de legalább is azon a nivón tartsuk meg, amelyen ez ma van és dolgozni akarunk Isten dicsőségére, felekezetünk üdvére és a szenvedő emberiség javára.

Lelkes éljenzés és taps fogadta Lunzer Pál nagyszabású beszámolóját és programját, majd

BÁNÓ DEZSŐ

előljáró emelkedett szólásra:

— Ugy érzem, hogy mielőtt elkezdek beszélni, a köszönet és hála szavait kell kifejeznem a mi tanítómesterünkkel szemben, aki nyolcvannégy éves korára való tekintet nélkül oly becsületes, és őszinte lelkesedéssel vezeti a Chevra ügyeit és irányít bennünket, hogy nemcsak a mi hálás köszönetünket érdemli meg, de a Budapestem élő egész zsidóság háláját is.

A legmeghatóbb dolog, mikor a nyolcvannégy éves fiatal, agilis elnök, naponta félkilenckor beállít a Chevra irodájába. Ő a legelső az érkezésben és a legutolsó a távozásban. Szüntelen dolgozik, mintha ténylegesen csak negyven vagy ötven éves volna. Ez a nagy munka, ez az őszinte akarás, amit a Chevra érdekében több mint tizenöt éve kifejt, nagyon serkentőleg hatott az előjáróságra és igyekeztünk őt utánózni. Ha nem is sikerült elérni az ő teljesítményét, úgy érezzük, hogy nem érdemeltük meg egyik előjáró társunktól azt az általános kritikát, amit kaptunk, mert konkrét vádakát, többszöri felszólításunkra soha tőle nem tudtunk kapni. Az a körülmény, hogy két pengő napi-díjért apró fiatal gyerekeket ideküldenek, hogy kiabálják „éljen Steiner Mór” ez szomorú dolog, de csak folytatása

annak az állapotnak, amikor öt évvel ezelőtt Steiner a választás után elhatározta, hogy ő kíván az elnök lenni, hogy küldjük el Kramer Miksát nyugalomba, majd ő nagyszerűen betölti ezt a pozíciót, hiszen ő az előjáróság legöregebb tagja, tehát őt illeti meg ez a tisztség.

Megmagyaráztuk neki barátságosan: tanulj meg, hogy az életben a „koved” után nem szabad rohanni, be kell várni, amíg magától jön, mert ha te vagy a kiválasztott, úgy is el fogod érni célot, ha pedig nem illet meg a pozíció, minden erőszakoskodás hiábavaló. De ebben a formában nem lehet dolgozni. Maradj közöttünk szeretettel, tartsuk fenn a barátságos viszonyt. De minden magyarázatunk hiábavaló volt. Bármiről beszéltünk, mindig az elnöki állás került szóba.

Hálás köszönetet kell mondanom ezután Stern Samu öméltóságának, a Pesti Izraelita Hitközség nagyszerű elnökének (éljenzés és taps), aki első perctől kezdve, támogatásunkra sietett és egyéb nagy elfoglaltsága mellett rendelkezésünkre állott. Az egész zsidóság örülhet, hogy a legrehezebb időkben küldte Isten a legmegfelelőbb embert a megfelelő helyre, mert nagyon nehéz időket élünk és ha nem volnának a vezetőink Stern Samu és Kramer Miksa, nem tekinthetnénk oly nyugodtan a magyar zsidóság jövője elé.

Önök talán jobban ismerik a Chevrát, mint Steiner ur. Az nem „egyszerű temetkezési vállalat”, ez a kommüna alatt

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy drága jó édesanyánk, anyósunk és nagyanyánk,

ÖZV. SALZER IGNÁCNÉ

szül. Wassermann Katalin,

áldásos életének 69-ik évében hosszas betegség után, folyó hó 3-án elhunyt.

Drága halottunkat folyó hó 6-án vasárnapon, d. e. 12 órakor helyeztük örök nyugalomra a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Fürst Györgyné szül. Salzer Ernesztin, Salzer Marcell, Salzer József, Donnenberg Károlyné szül. Salzer Elly mint gyermekei, vejei, unokái és az egész rokonság.

Részvétlátogatások és koszorúk mellőzését kérjük.

kifosztva hevert az ut porában, elvetették tőle utolsó fillérjét és amikor a számlákat hozták, akkor kölcsönpénzből tudták csak kifizetni a szállítókat és jóérezésű hittestvéreink adományából fizették ki a mészáros és pék napi számláit. Mégis a jó Isten segítségével az a vezetőség, amely itt ült, a mai napig, emelte fel és fejlesztette a Chevrat és ma büszkén állithatjuk, hogy nagyszerű intézményeink a külföld csodálatát és bámulatát is kivívják. Ha külföldi vendégeink megnézik az Aggokházát, a Szeretetházat, a vakok intézetét, csak szépet látnak és dicséretet mondanak és dicséretüknek az emlékkönyvben hosszú sorokban adnak kifejezést.

Ami a vádaskodóknak azt a kijelentését illeti, amely az elnöki reprezentációs költségekre vonatkozik, csak azt mondhatom, hogy a mi elnökünk még a családjával szemben is könyörtelen volt a Chevra javára: minden gyermekével alapítványt létesített, életében egy fillért sem kapott reprezentációs költségekre, hogy lehet és hogyan szabad órola ilyet állítani.

„Emberségesen rendezzék a temetési ügyeket“ mondja Steiner ur röpirata. Azt hiszem emberségesebben nem lehet rendezni temetéseket akkor, amikor egy vasárnap harminc temetés közül huszonnyolc vagy huszonkilenc díjtalanul történik és csak egy vagy kettő fizet. Tekintve, hogy meggazdagodott hittestvéreink kitérnek vagy Budára mennek lakni, ezért van az, hogy csak igen kevés temetésnél van a Chevranak bevétele.

Ahogy a tapintatosságot megkívánó temetkezési kérdéseket Endrei igazgató ur elintézi, annál emberségesebben temetkezési ügyeket nem lehet intézni.

„A maga teljességében óvassék meg a Chevra autonómiája“ mondja a röpirat egyik pontja. Ez a leggaládabb és legaljasabb rágalom, amely burkoltan azt a vádat tartalmazza, hogy a hitközség a Chevrat ki akarja sajátítani. Soha nem tapasztaltunk ilyen törekvést, de az a körlevél, amit a hitközség 1500 aláírással kibocsátott, azt mondja, hogy „csak büszkeséggel teki thetünk mindnyájan a pesti zsidóság legrégebbi intézményének, a 150 év óta fen álló Pesti Chevra Kadisának áldásdus működésére és a Hitközségi Párt a maga programja sarkpontjaként vallja a Chevra füg-

getlen, autonóm működésének csorbitatlan biztosítását, valamint a kegyelet és jószág jegyében folytatott tevékenységének fejlesztését a jövőben is.“ Ennél őszintébb nyilatkozat ebben a kérdésben nem kell.

Mélyen tisztelt Uraim! Mi tudjuk nagyon jól, hogy a jövőt illetően nagyon nehéz programot adni, de csak azt tudjuk mondani, hogy ha az Önök bizalmából továbbra is ezen a helyen maradunk, adja a jó Isten, hogy úgy tudjuk továbbra is vezetni a Chevrat, mint ahogyan a múltban vezettük.

Tudjuk, hogy munkánkért nem várhatunk elismerést, de ha intézményeinkben egy mosolyt kapunk egy aggtól vagy egy betegtől, ez kárpótól bennünket hetvenöt vádaskodó nyomtatványért.

Még egy dolgot kívánok szövéteni: a Chevra tisztviselőinek kérdését, amelynél protekcionizmussal vádolnak bennünket. Öt év alatt a csak négy-öt kisfizetésű gyakornokot vett fel, akik szombattartó fiatal emberek lévén, máshol nem tudnak elhelyezkedni. Ezekben voltam bátor a legnagyobb nyíltsággal és őszinteséggel az elmúlt időkről beszámolni és ha abba a szerencsés helyzetbe jutunk, hogy tovább is bírhatjuk az urak bizalmát, mindent elfogok követni, hogy teljesíteni tudjuk kötelességünket. (Éljenzés és taps.)

MOLNÁR GYULA

előljáró a VII. kerület nevében szólalt fel. Minden tekintetben csatlakozik Lunzer és Bánó előljárók felszólalásához, majd a VII. kerület ragaszkodását fejezte ki a Chevra vezetőségével szemben. Rövid visszapillantást vet a Chevra múltjára és megállapítja, hogy tizenhét évvel ezelőtt milyen szomorú helyzetben volt a Chevra, de Kramer Miksa elnök és Endrei igazgató odaadó munkája biztosítja a Chevranak nemcsak a mai magas színvonalon való tartását, hanem további felvirágoztatását is.

— Mi mindnyájan megvagyunk elégedve a Chevra vezetőségének működésével — fejezte be szavait — és én a VII. kerület teljes rokonszenvét tolmácsolom, a Chevra törekvéseit úgy választási, mint egyéb tekintetben magunkévá tesszük és csatlakozunk hozzájuk. Reméljük, hogy ezen a téren a többi

Két hirdetés margójára

Élénk feltűnést keltett a napokban egy szélső jobboldali napilap kinos „nyomdahibája“, melynek következtében boldogult fegyverneki Frommer gyászjelentéséből a nevezett lapban elsikkadt az „izr.“ szócska. Nem akarunk az ujság eljárása fölött elmélkedni, azt kérdezzük csupán, hogy miért adta fel a Frommer család az Uj Magyarságnál is a gyászjelentést? A Szombat egyszer ugyan már kipellengérezte azokat a zsidókat, akik az Uj Magyarságban hirdetnek, de konkrét esettel kapcsolatban most újra kénytelenek vagyunk valamit szótartani.

Az Uj Magyarság szeptember 6-i, vasárnapi számában, a 6-ik oldalon fenn megjelent Klein Antal alábbi hirdetése:

**Őszi divatujdonságokat
legjobban vásárolhatunk**

Klein Antal

divatárucikkek nagyáruházában

Király-utca 49
(a Teréz templomnál)

Ugyanezen oldalon, ugyanezen hasábon — csak lent — a következő hirdetés diszeleg:

Mindenkit érdekel!

Fővárosunk elzsidósodása . 20 f
Bolsevizmus és zsidóság . . 60 f
Kommunizmus álarc nélkül 20 f
Nemzeti önvédelem . . . 20 f
Szabdkörmives gyilkosságok 50 f
Zsidó rituális gyilkosságok 30 f

Portó kötetenként 10 fillér, három vagy több kötet rendelésénél 20 fillér. Megrendelhető az UJ MAGYARSÁG könyvosztályában:
Budapest, VII., Rákóczi-út 30, I. em.
Tel. 1-464-10

Klein Antal a zsidó képviselőtestület tagja, aki élénk szerepet játszik a főváros zsidó hitéletében, így hát jogos — enyhén szólva a családkozásunk afölött, hogy a zsidó Klein Antal egyhasábon szerepel a „Zsidó rituális gyilkosságokkal“.

Ajánljuk Klein Antalnak, hogy vásárolja meg a hirdetett könyveket, ha már egy gyékényen árul a könyvek kiadójával. Bizonyára okulni fog a könyvekből, sőt talán még azt is megtanulja, hogy az Uj Magyarság nem a legmegfelelőbb hirdetési orgánus egy zsidó cég számára.

Olvasom

A new-yorki jiddisch operában előadták Puccini „Tosca“-ját — jiddisch nyelven. Cavaradossi szerepét a New-Yorkban ismert Lustig kántor énekelte — még pedig mint azt a prominens tenorok szokták, nem az ensemble nyelvén, tehát nem jiddischül, hanem — héberül. Nem ismeretes, hogy vajjon a jiddisch opera közönsége volt-e am hocrec, vagy pedig a kántor héber kiejtésében volt a hiba — de tény az, hogy a közönség egyöntetűen azt állapította meg, hogy Cavaradossi remekül énekel — olaszul. . . .

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvasom

A Demokrata Ujság legújabb számában a Központi Demokrata Kör és a Nemzeti Demokrata Párt tiltakozik az ellen, hogy a „hagyományhű” párt vezetési röpcéduláikon feltüntetik a Demokrata Párt-ban viselt tisztségeiket. Azt írják a tiltakozásban, hogy ez az eljárás megtévesztésre alkalmas. — Megnyugtathatjuk a tisztaságára és tekintélyére joggal kényes Demokrata Pártot: a „hagyományhűek” nem téveszthetnek meg senkit, mert már mindenki tisztában van törekvéseikkel...

Olvasom

— Baltazár a zsidók barátja és patrónusa — hallatszott nem egyszer feléje és a háta mögött, sokszor palástolatlanul célzatos éllel. Bizonyos, hogy közeledő szeretettel és nagy megértéssel vett fel szellemi és társadalmi kapcsolatokat, akár a védelemre és az ő támogatására szorult zsidósággal, akár azokkal, akik valamely kulturális ügy, az egész emberiség, a közjó szolgálatának tényezői voltak és nem kereste, hogy Tiszadobról, Honkongból, vagy a jeruzsálemi egyetem falai közül kerülnek ezek az emberek. Ez nem leereszkedő és vállveregető gesztus volt nála. Jól emlékszem, — a főpásztori jubiláris ünnepségei idején — csak annyit mondott erről a kérdéstről:

— Lehet-e más Calvin szabad vallásának püspöke?!

Pedig leszűrt valójában Baltazár nem is a zsidók patrónusa, hanem minden igaz és tiszta ember társa, barátja és szószólója volt. Aminthogy a demokráciája és a szélsőségek elleni tiltakozása is nem az elhajlásokban és doktrinákban kulminálódott. A Baltazár Dezső demokráciája — amit Amerika földjén felszivott, szemlélete csak megerősített benne — csak ebből állott:

Emberi egyenlőség, minden vallás tisztelése, a szó- és gondolat-szabadság szentsége és az erkölcs tisztasága.

És ez a Baltazári demokrácia nem fog elsülyedni soha.

Nem olvasom

A vénasszonyok nyarának tisztelétére felkerestem a Svábhegyet. A golfpálya mellett elhaladva felébredt bennem a mélyen szunnyadó sportérdeklődés és megállva néztem ennek az *exclusiv*, főuri kedvtelésnek játszadó hibeit. A társaság, mint említettem, *exclusiv*, ha nem is tisztán főuri. Nem kertelek — kimondom áperthe, *aktiv zsidó* nem igen van a zöld gyepen csontgolyót kergetők szektájában, de annál szívesebben forgatják az ütőt azok, akik elhagyták a terhessé vált ősi hitet. Az Országos Casino ugyanis nem honorálja a zsakettban történt megkereszteltetést, a Golf Club azonban kevésbé finyás. Így azután érthető, hogy nagyuri allűröket játszó elit mesümedeink első kötelességüknek tartják azt, hogy behatoljanak a golf rejtelseibe.

A pályán, éppen mikor nézdelődtem, a tréner egy ismerős „ifju katolikus”-sal bajlódott, aki nemrég még golf helyett a Chebra ügyével foglalkozott. A golf-novicius buzgó erőfeszítéssel iparkodott a tréner mozdulatait utánózni és bizony alaposan beleizzadt a sikertelen kísérletekbe. Hát szó, ami szó, könnyebb kórecolni, mint golfozni! *Schwer ist ein Mesümed zu sein...*

Olvasom

Dr. Werner Preiser és dr. M. Goldstein, Olaszországba emigrált német zsidó pedagógusok Florenceben iskolát nyitottak a német emigrált szülők gyermekei számára. Az iskolában fiúk és lányok 6—18 éves korig nyernek kitünő oktatást és rituális ellátást.

Olvason

Megjelent a bécsi hitközség 1935. évi népmozgalmi statisztikája, amely magán viseli a zsidóság általános világhelyzetének bélyegét. A születések száma csökken, a haláleseteké emelkedik. 1925-ben 2191 volt a születések száma, 1935-ben már csak 735. A halálesetek száma 1925-ben 2497 volt, 1935-ben 2815. A házasságkötések száma az 1925. évi 1065-tel szemben 1211-re emelkedett. Ennek az az oka, hogy a Palesztinába kivándorló chalucok elutazásuk előtt megnősülnek. Örvedetesen csökkent a kitérések száma. 1925-ben 879-en tértek ki Bécsben, ez a szám 1931-ben 1063-ra emelkedett, míg 1935-ben csupán 472-en léptek ki. Az 1936. évi statisztika még ennél is kisebb számot fog előre láthatóan kimutatni.

Olvason

Lengyel István kitűnő író és szerkesztő könyvét, amelynek címe: A kormányzás művészete. Különös könyv ez, s talán legjobban úgy lehetne meghatározni, tükörkép a mai gazdasági élet szinte áttekinthetetlen furcsaságairól. Egy diktátor akarata új embert állít a regényben szereplő ország élére, s ennek az új embernek huszonnégyórás tevékenységén keresztül felfakad a sok titkos kelevény, amely az ország testén pusztít.

Érdekes írás ez a könyv. Egy nagyképességű író kitűnő szemű közgazdász torzító tükrén keresztül bepillantást kapunk abba a boszorkánykonytába, ahol életünk, sorsunk menüjét készítik. Rajtunk kívülálló erők determinálják életünket, s hogy mennyire járszallagján húz mindannyiunkat az egymást támogató gazdasági kamarilla, az csak ebből a könyvből kiált föl egész ijesztő valóságában. Lengyel István az írásművészet tökéletességével, az emberimeret elmélyült eszközeivel írta ezt a könyvet, amelyet mindenkinek el kell olvasni, aki pontos és hű képet akar kapni a korról, amelyben él.

Olvason

Egy előkelő külföldi felekezeti lap már jó néhányszor leközölt olyan híreket, amelyeket olvasva égnek áll a haj, és őszintén csodálkoztunk azon, hogy mi módon lehet ilyen együgyűséget kinyomatni. Az előkelő lap hirrengetegében ismét sikerült egy hatalmas kacsát felfedezni. Arról írnak ugyanis, hogy egy

lengyel-zsidó rabbitanács úgy döntött egy vitás apasági kérdésben, hogy elrendelte a gyermek — vérvizsgálatát. Tisztelt előkelő külföldi laptársunk! Ha már az Önök olvasói olyan mérhetetlenül naivok és tudatlanok, hogy szó nélkül elhisznek egy zsidó rabbi által elrendelt vérvizsgálatot, gondoljanak miránk, akik őszintén megmosolyogjuk az efajta „vir(vizsgálat)vádak“-at!!!

Olvason

A Szombat egy párisi barátja, Stern Lipót úr, beküldte a „L'univers israelite“ 1878 évi szeptemberi számát, amelyben többek között egy Goldberger Ida nevű sátoraljaujhelyi hölgy írja le megrázó levélben azt az ítéletidőt, amely 1878 augusztus 30-ról 31-re virradó éjszakán Miskolc városát árvizbe fojtotta és romba döntötte. Érdekes cikkben számol be ez az 58 év előtti folyóirat arról, hogy miképpen ünnepelte Páris zsidósága az 1878-i Raus Hasonot és Jom Kippurt...

A bécsi Nemzeti Könyvtár megvásárolta a színházi gyűjteménye számára a Sonnenthal Adolf hagyatékát...

Olvason

A szerelem minden gátat áttör! Hiába forronganak az arabok Palesztinában, hiába ömlik a vér az utcákon, a szerelmesek megtalálják egymást. És ha megtalálták egymást, akkor össze is házasodnak, ha másképp nem — rendőri fedezet alatt. Ez történt ugyanis az egyik palesztinai telepen, ahol az arabok megfenyegettek egy zsidó jegyespárt, hogy megakadályozzák a házasságkötést. Az ifjú pár erre a rendőrséghez fordult, amely egy szakasz karabélyos rendőrrel biztosította az esketés zavartalanságát...

Nem olvason

Orthodox templomban nincs orgona, neológ templomban is rendszerint keresztény orgonista van alkalmazva. A Dohányuccai templomban például a kitűnő Wehner. Keresztény templomban azonban csak a legritkább esetben szokott zsidó az orgona előtt ülni. És mégis megtörtént, hogy az ősrégi bécsi Stefans-Dom-ban mise alatt egy zsidó játszott az orgonán! Dr. Adorján István, bécsi fogorvos, az erdélyi Országos Izraelita Iroda elnökének fia, jőnevű mű-

kedvelő orgonajátékos és mint ilyen, baráti viszonyt tart fenn a bécsi orgonistákkal. Összebarátkozott a Stefans-dóm főorgonistájával is, aki nagyon megszerette a tehetséges zsidó fiatalembert. Augusztus végén történt, hogy a templom egyik segédorgonistája szabadságon volt, a másik váratlanul megbetegedett és ekkor a főorgonista Adorján doktort kérte meg az orgonálásra. Megtörtént az a csoda, hogy a Stefans-Dóm egyik augusztusi miséjén zsidó orgonista játszott a mise alatt...

Olvason

A Werbőczy Szövetség a pesti egyetemre ujonnan beiratkozott jogászokat azzal csalogatja, hogy az ő elve: „a zsidóság faj és nem felekezet”. Hát igazán nem szép, hogy éppen a jogászfajtság szembehelyezkedik a magyar királyi Curia döntésével, amelynek értelmében a zsidóság felekezet, és igazán nem lovagias dolog, szavak mögé bujni. Hát nem lehet felekezetet is gyűlölni? És a hazafiassághoz tartozik-e más „faj” gyűlölete?

Nem olvasom

A multkor megírta a Szombat, hogy vannak a zsidó életben álláshalmozások, amelyeket senki nem irigyel. Felemlítettük, hogy például Arányi Adolf egyszemélyben az ujbpesti hitközség és a Chevra elnöke. Egy olvasónk azt közli velünk, hogy van még egy harmadik állása. Most nyáron Balatonszárszón nyaralt és az ottani nyári hitközség, Wirth Kálmán leánygimnáziumi főigazgató kezdeményezésére, megválasztotta szárszói elnöknek és ő ezt a szezon-állását ugyancsak kitünően töltötte be.

FELHIVÁS A SZULÓKHOZ. Nagyon kérjük az igen tisztelt szülőket, hogy ha gyermekeik valamelyike a szünidőben házitánításra szorul jelentsék azt be titkárságunknál, ahol elemi, gimnáziumi és kereskedelmi iskolások házitánításában és egyes tárgyak (héber, latin, német stb.) oktatásában jártas állás nélküli tanítók és tanárok csekély díjazás mellett állanak rendelkezésükre javító vizsgálatokra való elkészítés céljából is. Orsz. Izr. Tanítóegyesület, VII., Wesselényi ucca 44. Tel: 144-0-85.

Két értesítő

A magyar zsidó kultúra két legfontosabb intézménye: az Országos Rabbiképző és Tanítóképző most adta közre értesítőjét. A két füzetből kiérezzük azt az odaadó buzgóságot, amellyel a mai nehéz viszonyok között fenntartják a két intézetet régi, nagy multjához méltóan. Az anyagi viszonyok mostohasága következtében a Rabbiképző értesítője nem közöl tudományos dolgozatot, holott a háboru előtt az egész zsidó tudományos világ leste, hogy egy-egy tanév végén melyik professzor fogja meglepni az érdeklődőket kutatásai eredményének közvételével. Az értesítőt megnyitja egy finom érzésű nekrológ, amelyben a vezérlő bizottság új elnöke, *Wertheimer Adolf* igazgató adózik elődjének, Székely Ferenc emlékének. Minden sorából kiérzik a felelősség érzete, amellyel Wertheimer átvette tisztségét. Felekezeti közéletben máris nagy tisztelettel beszélnek arról, milyen lelkiismeretesén végzi teendőit, így például az intézet épületének tatarozási munkálatait a leglelkiismeretesebben ellenőrzi. Az Értesítő közli továbbá, *Hoffer Armin dr.* beszédét dr. Blau Lajosról, *Löwinger Sámuel* nekrológját dr. Kecskeméti Lipótról. (Tekintettel arra, hogy teológiai főiskoláról van szó, meg kell állapítani, hogy a Blau emlékbeszéd végén a bibliai vers helytelenül van idézve és a tananyag beosztásánál feltűnő, hogy két kollégium is foglalkozik Nachmanival, de Majmunival és Ibn Ezrával egy se — már pedig a modern rabbiképző eszmévilágához az utóbbi kettő mégis csak közelebb van.)

Az Országos Izraelita Tanítóképző értesítője hű tükre az intézet belső életének. A hivatalos adatok felsorolása mögött ott érezzük a szerkesztő, dr. *Szemere Samu* igazgató közismert előkelő írásmódját. Ki kell emelnünk azt a tényt, hogy az intézet a hitközségeket most már elláthatja oly tanítókkal, akik kantorális funkciókat is végezhetnek. Ez igen fontos, nemcsak a növendékek elhelyezkedése érdekében, hanem az egyre elszegényedő kis és törpe hitközségek szempontjából, mert ezek mind rászorulnak ilyen típusu tanerőkre.

A szerkesztő postája

Az erdélyi rabbi egyesület elnökétől kaptuk a következő levelet:

Több mint egy negyed század előtti történt. Együtt sétált Bártfafürdőn Schnitzer Ármin a híres komáromi és Kecskeméti Lipót a nagyhirű nagyváradi rabbi. Mindkettő felvilágosodott szabadelvű rabbi, de mind a kettő szigorúan konzervatív zsidó életmódot folytatott. Csakhogy Schnitzer Árminról tudták és elhitték, Kecskeméti Lipótról pedig Nagyváradon kívül nem tudták és nem hitték. Tamuz tizenkettedikének böjtje volt és Kecskeméti panaszkodott a hőség miatt, mely megnehezíti a böjtöt. „Hogyan, hát Ön böjtöl, hiszen senki sem hiszi Önről?” Kérde Schnitzer tréfásan az őket figyelő hártfai jámborokra mutatva. Kecskeméti megértette a megjegyzést és így felelt: „Az igazat megvallva, csakis hiveim miatt böjtölök.” „Hogy értsem ezt?” kérde csodálkozva Schnitzer, mire így felelt: „Ezek a jámbor hitsorsosok bizonyára azt mondják: Ugy éljenek a Kecskeméti hivei, mint ahogy az ő rabbijuk böjtöl! Hát muszáj böjtölnöm!”

Néhány év előtt vacsora után Kecskeméti Lipóttal felesége társaságában eldiskurálva, fölemlítettem e jelenetet, melyet hold. ipamtól hallottam és ő mosolyogva elmerengett és igazolta, hogy szóról szóra így történt.

Dr. Lövy Ferenc

*

G. (Dunántul) A chamiso-oszor hó Ov-val, mint ünneppel a Talmudban találkozunk először, a „Taanisz” traktátusában, ott, ahol azok a napok vannak felsorolva, melyeken nem szabad böjtölni. Ezen a napon is, úgy mint Iom-kippurkor, Izrael hadadonai kimentek, szállóhegyekbe és körtáncot lejtettek. Az öregek különféle házasságra buzdító dalokat énekeltek, melyekben a nő nem és a házasság szépségeit dicsérték. A napnak még több más, egymástól eltérő magyarázata is ismeretes.

B. S. (Budapest). Ön azt kérde, hogy mi az a „rana rupa, et bos”, amit a „hagvománvűek” Chewra-ábrázolásával kapcsolatban megemlítettünk mult

számunkban. A megpukkadt béka és az ökör meséje ez, melyet Aesopus irt hat-száz évvel a mostani idősámítás előtt, de még ma is friss. Egy béka meglátott egyszer egy békésen legelésző ökröt és megirigyelte annak nagyságát. Felfujta magát, meg is dagadt alaposan, de még mindig nagyon aprócska volt az ökör mellett. Tehetetlen nagyravágyásában addig fujta fel magát a béka, míg megpukkadt és holtan terült el, anélkül, hogy az ökör nagyságát még csak meg is közelítette volna.

Olvasom

Veszedelemes szervezett snorrer bandát tett ártalmatlanná a napokban a new-yorki rendőrség. Egy, magát Rabbi Bienenfeld Jákobnak nevező egyén, kibérelt a Broadway-on egy emeleti helyiséget, a kapu fölé kiakasztott táblákon hirdette, hogy ott imaház van és megkezdte „áldásdús” működését. Ez abból állott, hogy a telefonkönyv és egész sereg ügynök segítségével „jótékonyági kataszter”-t állított fel, bevezettetett az „imaház” helyiségébe tiz telefont és távbeszélő útján snorrolta a kiszemelt áldozatokat. A jótékonyág gangsztereinek kitünően ment az üzlete, míg egy jámbor, ujonnan bevándorolt zsidónak eszébe nem jutott, hogy egy szombaton felkeresi azt az imaházat, melynek javára már jó pár dollárt adott. Szombati istentisztelet helyett nyüzsgő iroda-életet talált a jó ember, aki azonban nem hagyta annyiban a dolgot, hanem panaszt tett a rendőrbíróságon, mely úgy az imaházat, mint Bienenfeld „rabbit” és társait becsukatta...

TIVOLI FILMSZINHÁZ. Szeptember 17-től: A kis lázadó. Főszereplő Shirley Temple és a fényes kísérelő műsor. Folytatólagos előadások kezdete hétköznap: 1/45, 3/47, 1/210; vasár- és ünnepnap 1/2, 1/24, 1/26, 1/28, 1/210 órától.

„ÁHÁVÁSZ RÉIM” Országos Felebaráti Szeretet Egylet f. évi szeptember hó 9.-én tartotta választmányi ülését Dr. Rosenák Miksa elnök vezetése mellett. Hübsch Alfréd titkár ismertetett beszámoló és jelentések egyhangulag elfogadtattak. Kegyeletteljes megemlékezés történt az ülésen néhai Kunstädter Adolf-ról az egyesület nagyérdemű alelnökéről, kinek szellemében veje Schwartz Sándor vállalta az egyesület jótékony ügyeinek intézésében való fokozottabb közreműködést és meghatottan köszönte meg apósa iránt megnyilvánult részvételjes megemlékezést. A napirend pontjaihoz sióagárdi Zöld Márton, Molnár Gyula, Dr. Scheiber Lajos és Fenyves Ignác szólottak hozzá.

„A GYÖNGYÖSI STATUSQUO HITKÖZSÉG templomában múlt hó 28-án péntek este dr. Jakab Jenő rabbi költséges emelkedettséggű beszédje keretében kegyeletes szavakkal emlékezett meg Baltazar Dezső ref. püspökről, kit a bibliai Malki-Cedekhez, a béke apostoli fedelméhez hasonlított. A hívők könynyekig meghatva hallgatták a gyönyörű beszédet.“

A PÁVA UTCAI templomkörzet augusztus 24-én tartotta meg alakuló választmányi ülését sióagárdi Zöld Márton tábornok, a Pesti Izr. Hitközség helyettes elöljárójának elnöklése mellett, aki nemesveretű, gondolatokban gazdag beszédében vázolta a templomkörzetek sokoldalú feladatát és örömmel iktatta be a Pesti Izr. Hitközség által kinevezett Vas Lajost elnöki tisztségébe.

Ezután egyhangú lelkesedéssel megválasztották a Páva utcai templomkörzet új tisztikarát, amelynek tagjai a következők: Elnökhelyettes Dr. Epstein Manó, alelnökök: Dános Géza, Herczeg Raskó Jenő, Schwartz Viktor, Glaser Lipót, Weinberger Jenő, Dr. Gyulai Noé Hugó, helyettes elöljárók: Stern Benó, Rochitz Márton, Grosz Gyula, Fried Robert, Dr. Ingusz Ernő, Darvas Gyula.

Dr. Zahler Emil elöljáró a szeretet meleg, lelkes szavaival üdvözölte az újonnan megválasztott tisztikart. Külön szólt azokhoz, akik először vesznek részt a körzet vezetőségi munkájában: így Dános Géza alelnökhöz, Kunstädter Vilmos, Weinberger Jenő, Rochitz Márton, Grosz Gyula, Fried Róbert és Dr. Ingusz Ernő elöljárókhöz és azon reményének adott kifejezést, hogy kiváló képességgel és ügyszeretetükkel elősegítik a körzet fejlődését. é

Dr. Farkas körzeti rabbi nagyhatású felszólalásában rámutatott a körzet két jellemző vonására: a jó szivre és a vallás igaz tiszteletére. Hangsúlyozta a Talmud-Tóra nagy fontosságát és kérte, hogy a magasztos intézményt kellő módon támogassák. — Ezután sióagárdi Zöld Márton elnök köszönetet mondott a megjelent választmányi tagoknak és az ülést bezárta.

Ujpesti zsidó templom 50 éves jubileuma

Az 1886-ban épült, zsinagóga fennállásának 50 éves fordulóját szeptember hó 6-án ünnepelte az Ujpesti Izraelita Hitközség, amely alkalomból sorozatos jubiláris ünnepséget rendeztek. Az ünnepség reggel a temető látogatásával kezdődött, a templomépitő elődök sírjait keresték fel, elsőnek Friedmann Armin a templomépitő hitközség akkori elnökét. Annak a tórának irását, melyet a jubiláris ünnepség alkalmából a hívek áldozatkészségéből vásároltak délelőtt fejezték be ünnepélyes keretek között. Ezt követőleg a hívek a nagytemplom udvarban megvendégeltettek. Délután 5 órakor kezdődött az ünnepélyes istentisztelet, melyen a több ezer főtől zsúfolásig megtelt és feldiszitett templomban a polgári és országos felekezeti hatóságok nagy számban képviselték magukat. Megjelentek többek közt Stern Samu az országos iroda elnöke, Eppler Sándor főtitkár, Krámer Miksa a Pesti Chevra elnöke, dr. Endrei Henrik igazgató főtitkár. A Pest környéki hitközségek rabbijai és elnökei, a városi hatóságok, dr. Semsey Aladár polgármesterrel az élen, valamint a helybeli egyzsoltszóval kezdődő istentiszteleten, a frigyszekrényben levő összes tórákat a hitközség legöregebb tagjai és elöljárói az új tóra elé hozták, majd Zinnor Manó kultusz-elöljáró a templombejáratnál az új tórát átadta a főrabbinak, ki a menet élén a baldichin alatt bevonult és az új szent tekercset a frigyszekrénybe helyezte. Minchó ima után tartotta meg az ünnepi beszédet dr. Friedmann Dénes főrabbi, majd Klein Eliás főkántor a Samér jésroél dalt énekelte. A templomi ünnepség a Himnusszal ért véget. Ezt követőleg ünnepi diszközgyűlést tartottak az ujpesti Chevra Kadisa nagy tanácstermében. Az ünnepi beszédet Aránvi Adolf hitk. elnök tartotta. A jubiláló nap ünnepi vacsorával ért véget, melyet a hitközség tanácstermében tartottak.

A VIII—IX. KERÜLETI IZR. NÖEGYLET ÚJ TISZTIKARA ÁTVETTE AZ EGYESÜLET VEZETÉSÉT. A főváros egyik legrégibb nőgyesülete, a VIII—IX. kerületi izr. nőgyelet élére, Rosenberg Sándorné, az egyesület eddigi érdemes elnökasszonyának, valamint az eddigi ugyancsak érdemes tisztikarnak lemondása folytán új vezetőség lépett, amely immár át is vette az egyesület vezetését. Az új vezetőség megválasztása rendkívüli közgyűlésen történt, amelyen az egyesület tagjai nagy számban jelentek meg. Az új tisztikar megválasztása meg is

történt és ez a tisztikar egyhangú választás alapján a következőképen alakult meg: *Elnök: Landesmann Lászlóné lett*, akinek egyhangú megválasztását nagy ovációval fogadták. *Társelnökök lettek: Szidon Gyuláné, Bruszt Ferencné.* Az újonnan megválasztott elnökasszonyt küldöttség kísérte be a közgyűlés termébe és dr. *Fekete Géza* hatósági biztos átadta neki nyomban az elnöklést. *Stern Samu*, a pesti izr. hitközség elnöke üdvözölte ezután meleg szavakkal *Landesmann Lászlónét*, kijelentve, hogy szeretettel és bizalommal tekint működése elé, mert meg van győződve arról, hogy minden erejével a magára vállalt nagy és szép feladatoknak meg is fog felelni. Meleg köszönetet mondott ezután dr. *Fekete Géza* hatósági biztosnak és munkatársának, *Varga Ferenc* főszámtanácsosnak, akik az átmeneti idő alatt az egyesület áldásos működésének zavartalanságát biztosították. *Landesmann Lászlóné* elnökasszony ezután mélyen megindulva köszönte meg úgy a maga, mint az új tisztikar nevében a közgyűlés egyhangú bizalmát, valamint a hitközségi elnök üdvözlő szavait s úgy az elnöknek, mint dr. *Zahler Emil* előjárónak kifejezte hálás köszönetét lelkes támogatásukért. A közgyűlés tapsai között emlékezett meg kiváló elődjéről, *Rosenberg Sándornéról* és lelkes munkatársairól, akiknek nevéhez az egyesület eddigi eredményes működése, valamint a szeretetotthon és tanoncotthon megalapítása fűződik, — oly intézmények ezek, —

mondotta, — amelyekről csak meghatottsággal lehet beszélni és *Rosenberg Sándorné*, valamint munkatársainak lelkesége, önzetlensége és odaadó munkája lesz az új vezetőségnek is mindenkor mintaképe szociális és karitativ tevékenységében. Az egyesület nemes célaiért való odaadó tevékenységet nemcsak a jó szív, hanem a hazaszeretet kötelességének is tartja, mert amikor a szegényeket és támogatásra szorulókat életerőhöz segítjük, ezzel a hazának is szolgálatot teszünk. Elnöki székfoglalóját az új elnökasszony így fejezte be: — Elhatároztam, hogy a hitközség és szeretett tagtársaim és minden magyar segítségét kérve, a mostani színyonalat emeljem. — *Landesmann Lászlóné* elnöki beszéde után a közgyűlés egyhangulag elfogadta az egyesület módosított alapszabályait s ezzel a tisztújító közgyűlés véget is ért.

ROSENBERG ÁRMIN a konzervatív zsidóságnak közismerten körülvelt rabbi-ja volt. Négy évtizeden át a pesti Chevra Kadisa vallási szolgálatát látta el. Akik ismerték mindkor kegyelettel fognak gondolni Isten igazi szolgájára, aki most itthagytá szent működése helyét. **Rosenberg Ármin** rabbi temetése méltó módon folyt le. Sokan bucsuztatták és érdemeit méltatták. A hitközség és Chevra vezetősége, valamint az összes templomkörzetek és imaegyesületek tekintélyes számban vettek részt. A Chevra Kadisa disz-sirhelyet jelölt ki számára.

FEGYVERNEKI

FROMMER RUDOLF

gépészmérnök, a Fegyver- és Gépgyár Rt. ny. vezérigazgatója, a felsőház örökös tagja, magyar királyi udvari tanácsos, a II. osztályú magyar érdemkereszt tulajdonosa a csillaggal, stb., stb.

örökre letette a szerszámot, a tollat és az ecsetet.

Küzdelmünkben és munkánkban sikerről-sikerre törő útját maradandó alkotások mérföldkövei jelzik. A jól végzett feladatok adta derűben és családjá szeretetében eltelt boldog életének 68 éves korában e hónap elsején rövid, fájdalomtól mentes betegség vetett véget.

Utolsó útjára e hó 3-án, csütörtökön d. e. fél 12 órakor kísértük a Farkasréti temető halottasházából.

Fegyverneki *Frommer Rudolfné Kornfeld Leonie,*
Fegyverneki *Frommer István, F. Szilasi Vilma*
Fegyverneki *Frommer Erzsébet, dr. Czoniczer Gábor*
Fegyverneki *Frommer József, F. Lovas Magda*

Fegyverneki *Frommer Edgár János, Fegyverneki Frommer Péter,*
Fegyverneki *Frommer Tamás Ferenc, Fegyverneki Frommer Gábor Pál,*
Böhm Gertrud.

Minden külön értesítés helyett.

ASCHNER LIPÓT KITÜNTETÉSE. Az Újpesti Izraelita Hitkozség Aschner Lipótot az Egyesült Izzólámpa és Villamosági Rt. vezérigazgatóját abból az alkalomból, hogy újpesti lakását Budára helyezte át kiváló érdemei elismeréséül tisztagjává választotta és ugyanekkor az Újpesti Szentegylet örökös tiszteletbeli tag címével tüntette ki. Az erről szóló okleveleket lakásán köldöttség nyújtotta át, az üdvözlő beszédet Arányi Adolf hitk. elnök tartotta. A múlt szombati istentisztelet keretében dr. Friedman Dénes főrabbi a tóra előtt átnyújtotta az ünnepeltnek a tiszteletbeli morénu oklevelet. Erre az alkalomra a felekezeti és városi hatóságok testületileg jelentek meg a zsinagógában élükön dr. Semsey Aladár polgármesterrel.

ORVOSI HIR. Gelencsér Miksa dr. ny. egészségügyi felügyelő visszaérkezett szabadságáról és szemgyógyászati rendelését folytatja VIII., József krt. 14. Telefon: 13—13—61.

MIKÉFE. A majdnem egy évszázad óta fennálló Magyar Izraelita Kézmű- és Földművelési Egyesület, MIKÉFE, a napokban költözik Hermina-uti új házába, amelyet azért szerzett meg, hogy az eddiginél lényegesen több növendéket fogadhasson be. Ugyanezen célból az Egyesület kertészképző otthonát is megnagyobbította. Ezek az intézkedések erősen igénybevették az Egyesület anyagi erőit, úgyhogy pénzügyi helyzete ma súlyos. Az Egyesület vezetősége azonban kötelességének érzi, erőfeszítéseit megsokszorozni, hogy igazi istápolója legyen annak az — ezidőszerint 160 — szegény és árva gyermeknek, akinek jövője az Egyesület intézményeiben kapott nevelésüktől függ. Ezért az Egyesület a közelgő Főünnep alkalmából a templomi adományozók nemes lelkületéhez fordul, őket is kéri, hogy ne hagyják nehéz harcában magára és támogassák adományaikkal az ifjuság boldogulásáért dolgozó Egyesületet.

A LEÁNYÁRVAHÁZÉRT. A Pesti Izr. Nőegyletnek egyik legnemesebb alkotása: az Orsz. Izr. Leányárvaház súlyos anyagi nehézségekkel küzd. Az egyesület vezetősége évek óta folytat heroikus küzdelmet árvaházának létéért. Az ezen intézmények áldásait élvező árvaleánykák az ország legkülönbözőbb vidékeiről valók és ezért megrázó még gondolatnak

is, hogy oly intézmény, amely 70 év óta már sok száz gyermeket nemcsak a romlástól óvott meg, hanem az emberiség hasznos tagjává nevelt, anyagi eszközök híján válságnak legyen kitéve. A közelgő zsidó nagyünnep alkalmából zsidó szóval fordul az egyesület a nemes-szívű hittestvérekhez: adjon mindenki tehetsége szerint, hogy a leányárvaház továbbra is fenntartható legyen! A templomokban adományokat felajánló zsidó apák mindegyike juttasson nagylelkű adományából az apátlan árvaleányok ak is, a gyermekeiket szerető és aggóvá féltő zsidó anyák juttassanak szeretetükből egy-egy morzsát a kis árvának, akiket a sors megfosztott az anyai szeretet éltető melegétől! Emlékezzék meg az árvákról és juttassák el adományaikat közvetlenül a Pesti Izr. Nőegylet cimezeve a 42317. számú postatakarékpénztári csekkszámára.

Az „**ÁHÁVÁSZ RÉM**“ Országos Felebaráti Szeretet Egylet (Budapest, VII. Sip utca 12.) a közelgő izr. főünnep alkalmából tetszetős kivitelben és formában zsebnaptárt jelentetett meg, amely az egyesület feladatainak ismertetéseinek kívül napi, ünnepi, alkalmi fohászokat és kegyeleti imákat is tartalmaz, amely felhasználás céljából szétküldött a tehetősebb hittestvéreknek filléres ellenérték által való megváltás céljából. Az Egyesület elnöksége kéri az áldozatkész hívőket, hogy juttassák el nagylelkű adományukat az egyesület hivatalához (VII., Sip u. 12.), vagy postatakarékpénztári befizetési lapon 20.358-as számú csekkszámára, hogy az új zsinagóga esztendőben is teljesíthesse jótékony feladatait a szegénysorsú izr. betegek testi és lelki gondozását.

SCHOCKEN VERLAG ALMANACHJA az 5697. évre a szokott páratlanul elegáns, gondos kivitelben megjelent. A kitűnő berlini zsidó könyvkiadó vállalat valóságos irodami revüt ad ezévi almanachjában. A pazar tartalomból kiemelkedik Martin Buber két novellája, Erich Brauer Palasztina arabjairól írt tanulmánya, H. Graetz talmudizmusról szóló essaye, Moritz Zobel visszaemlékezése, Baeck Leó két midras magyarázata és Albert J. Phiebig gondosan összeállított statisztikai táblázata. A Schocken-almanach az idén is kielégíti a legkényesebb igényeket és megfelel a hozzáfűzött várakozásnak.

Felolós szerkesztő és kiadó: Dr. KENZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám 16.760

NADOR NYOMDA, Budapest, VI., Vörösmarty ucca 47/a. — Telefon: 1-281-98.